

Pekka Haapakoski

Kejsarens nya kläder

Denna artikel skrevs våren 1975 på finska och publicerades i den finskspråkiga tidskriften *Neuvostovalta* (Sovjetmakt) 2-3/1975 som gavs ut av Vallankumoukselliset Kommunistit (Revolutionära kommunister) – den finska sympatisörsorganisationen för Fjärde internationalen. Den analyserade radikaliseringsen av den socialdemokratiska vänstern i Finland på 70-talet – framför allt inom ungdomsförbundet (SNK) och studentförbundet (SONK), samt deras teori och politik. I den svenska översättningen 2017 har författaren lagt till ett antal förklarande noter.

För fler artiklar om den finska arbetarrörelsen, se lästipsen efter artikeln.

Fenomenet vänstersocialdemokrati har i Finland en lång, mångfacetterad och lärorik historia. Att vänsterströmningar gång på gång genom årtionden har dykt upp i SDP återspeglar partiets ständiga marsch högerut sen 1918. Bland dessa – sinsemellan olika – strömningar kan nämnas ”Siltasaarigruppen” i gamla arbetarpartiet, vänsteroppositionen 1919-1920, ”Hupligruppen” på 20-talet, ”Ryömägruppen” på 30-talet, ”sexlingsgruppen” 1940-1941, oppositionsgrupperna 1944-1946, 50-talets ”Skogister” eller ”Simoniter” och 60-talets partivänster där SNK och SONK har spelat en central roll, även om den också har spridit sig i övriga partiet¹. På olika sätt har alla dessa oppositionsgrupper vänt sig mot ”moderpartiets” uppenbara oförmåga – eller ovilja – att ta ens allvarligt menade steg mot det officiellt uttalade målet – socialistisk samhällsordning. De flesta av dem misslyckades dock att – vare sig inom eller utanför SDP – hitta ett meningsfullt sätt att främja socialismens sak. ”Siltasaarigruppen” spelade ingen stor roll i revolutionen 1918 och försvann därefter. Vänsteroppositionen 1919-1920 lämnade SDP och var med att bilda ett nytt parti – Sosialistinen Työväenpuolue (Socialistiska arbetarpartiet) SSTP – som kunde åren 1920-1923 agera som kommunismens lagliga ansikte, medan själva SKP² förblev förbjuden till 1944. ”Hupligruppen” blev kvar som oppositionsgrupp i SDP ett antal år men försvann i slutet av 20-talet. ”Ryömägruppen” på 30-talet agerade ett antal år som mycket högljudd opposition i SDP men sparkades sen ut och dess ledare dök efter kriget upp i SKP eller dess frontorganisation SKDL³. ”Sexlingsgruppen” 1940-1941 uteslöts också från SDP, internerades under kriget och gick 1944 in i SKDL. De olika SDP-oppositionerna 1944-1946 gick huvudsakligen till SKDL, men några av deras ledare stannade kvar i SDP. ”Skogisterna” eller ”Simoniterna” lämnade SDP 1958 och bildade ett nytt parti, Työväen ja pienviljelijäin Sosialidemokraattinen Liitto (Arbetarnas och småbrukarnas socialdemokratiska förbund) (TPSL) – men inom 15 år var de flesta medlemmarna tillbaka i ”moderpartiet”.

Huvudsakligen kan man dra slutsatsen att 1900-talets socialdemokratiska oppositioner knappast har lyckats att göra avgörande insatser för socialismens sak i Finland, vare sig de lämnat SDP för att starta nya partier eller sparkats ur och anslutit sig till existerande

¹ I början av 1970-talet bildades en offentlig vänsterfraktion – kallad Pälkäneen liike (Pälkänerörelsen) inom SDP. Den verkade under det mesta av 70-talet som ett löst organiserat tak för partiets olika vänsterströmningar och producerade flitigt offentligt gjorda resolutioner från sina sammanträden – under partiledningens vaksamma och misstänksamma öga. Ibland, när ordradikalismen i ställningstagandena blev för besvärlig, röt partiledningen till ordentligt, men tog inte till några drastiska disciplinåtgärder. Rörelsen blev aldrig heller något allvarligt hot för ledningen och många av dess ledande initiativtagare integrerades i höga poster i partiet. Vissnandet av 60-70-talets radikalism medförde också så småningom gradvis bortsomnande av Pälkäne-rörelsen.

² SKP står för Suomen Kommunistinen Puolue (Finlands Kommunistiska Parti).

³ SKDL står för Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska Förbundet för Finska Folket).

”vänsteralternativ” *eller* stannat kvar och kämpat inom socialdemokratin (med 20-talets Socialistiska arbetarpartiet som eventuellt kortvarigt undantag). Detta beror mest på att de som tröttnat på socialdemokratin för att söka bättre alternativ inom SKP eller dess frontorganisationer har – åtminstone efter 20-talet – hoppat ur askan till elden och inte hittat något revolutionärt forum där. Den tidiga SKP hade visserligen ambitionen att skapa ett sådant, men dess emigrantledning i Sovjetunionen slösade bort sina tre första år (1918-1921) i ultravänsteristiska galenskaper och den fick knappast någon tid på sig att börja på allvar fundera på utvecklandet av hållbar revolutionär strategi för Finland innan den utan något motstånd sögs in i den stalinistiska degenereringsprocessen och blev ett viljelöst verktyg för den. Dess något motsträviga ”tvillingparti” i Finland – Socialistiska arbetarpartiet – hade betydligt mer verklighetstrogen syn och hade onekligen sund effekt på SKP:s sekteristiska ledning efter de första åren. Det utnyttjade hyfsat bra sina möjligheter som lagligt parti 1920-1923, erövrade många socialdemokratiska massorganisationer samt majoriteten av Finlands dåvarande LO (SAJ). Även efter att partiet förbjöds 1923, kunde det genom olika täckorganisationer och ”fronter” fortsätta med omfattande lagligt arbete fram till 1929. Det fick dock mot slutet av 20-talet allt svårare att stå mot det dubbla trycket från stalinistiska SKP-ledningen och den hårdnande repressionen från borgarskapet och koncentrerade sig allt mer på att till varje pris försvara sina lagliga positioner. Det hjälpte inte, utan partiet blev veritabelt krossat av den finska staten och den fascistiska Lapporörelsen utan något effektivt motstånd – men samma sak hände också med SKP:s underjordiska organisation trots alla stolta proklamationer i ”tredje periodens” anda. När SKP sen återuppstod som ett legalt parti 1944, har det aldrig gjort några försök att återvända till någon revolutionär politik – inte ens under den djupa massradikaliseringen 1944-1946.

Å andra sidan har de som velat ”driva socialistisk politik inom ramen för socialdemokratin” försökt att ge trovärdighet till sin ståndpunkt genom att lyfta fram partiets socialistiska historia som motsats till dess roll i dag – som det ledande statsbärande partiet för den finska kapitalismen. Detta är dock bara en vacker illusion ty dagens SDP har ingen möjlighet att ”gå tillbaka till sina revolutionära rötter” – bland annat av den anledningen att den finska socialdemokratin aldrig har varit en medvetet revolutionär rörelse som skulle ha formulerat konkret program för socialismens genomförande. Även under sin mest radikala period under ”Siltasaarigruppen” var den i praktiken en reformrörelse som arbetade för att inom ramen av kapitalismen genomdriva sitt minimiprogram – och under revolutionen 1918 var de röda gardena de som tog alla initiativen.

Men historia är kanske bara historia och bestämmer inte nödvändigtvis framtiden. Därför är det viktigt att granska närmare dagens vänstersocialdemokrati – speciellt dess teoretiskt och politiskt mest utvecklade del SNK. Förbundet har tagit ett långt hopp från SDP:s högerflygel till dess vänsterflygel och speciellt efter 1973 har det officiellt deklarerat sig för ”marxistisk socialdemokrati” – som är ”vare sig reformistisk eller stalinistisk” – och utvecklat en ”dubbelstrategi” för att i grunden förändra socialdemokratins karaktär. Kan det verkligen handla om ett nytt revolutionärt alternativ och vilken framtida roll kan det komma att spela i SDP?

Bakgrunden till utvecklingen

För att förstå utvecklingen av dagens vänstersocialdemokrati och speciellt dess ”marxistiska” flygel i SNK måste man se den som ett resultat av den allmänna internationella ungdomsradikaliseringen på 60-talet. Denna radikalisering har i de flesta västländerna skapat till vänster om officiella socialdemokratiska och kommunistiska partier ett slags ny ”revolutionär förtrupp” – som dock förblivit såväl ideologiskt som organisatoriskt ojämn och splittrad. I Europas politiskt mest utvecklade länder (Frankrike, Italien, Spanien och Portugal) har den dock redan blivit en mycket viktig faktor inom arbetarrörelsen och återspeglats inom de stora

arbetarpartiernas ungdomsorganisationer – på grund av kommunistpartiernas monolitiska stelheter i första hand inom de socialdemokratiska ungdomsorganisationerna. Många av dessa – till exempel de tyska ungsocialisterna – har utvecklat långt gående ”vänstersocialism” och i vissa länder (som i England och Portugal) har de till och med – åtminstone i ord – blivit revolutionära. Denna utveckling inom ”broderorganisationerna” har – trots Finlands internationella isolering – klart påverkat SNK, ty radikaliseringen och utvecklingen av revolutionär kamp i västländerna går djupare än någon gång efter 1917-1923.

Samtidigt måste man inse att radikaliseringen i Finland har varit tidsmässigt ”försenad”, kvantitativt mindre och kvalitativt primitivare än i de stora västeuropeiska länderna eller även i övriga skandinaviska länderna. Politiseringen bland unga arbetare och även studenter och intellektuella berör fortfarande bara en minoritet och det har inte uppstått någon ”förtrupp” som lösgjort sig från de traditionella arbetarorganisationernas praktiska och teoretiska reformism (även om det fanns många goda tecken om sådan utveckling 1968). Samtidigt har huvuddelen av radikaliseringen kanaliserats till en synnerligen primitiv form av stalinism och ärkekonservativ praxis maskerad av ”klassmedveten” fraseologi.⁴

SNK:s nya ”marxism” och dess former är bra exempel på hur primitiva former den internationella radikaliseringen har fått i Finland. Å ena sidan har även den finska vänsterns mest utvecklade delar en djupt inrotad naiv tro på de stora arbetarpartiernas förmåga att förändra sig internt och i största allmänhet på fredlig reformistisk väg till socialism. Å andra sidan har kapitalismens kris, lärdomar från den västerländska arbetarkampens nya högre former samt viss kännedom om den västerländska revolutionära vänsterns aktioner trots allt i viss mån påverkat delar av den radikaliserade ungdomen i Finland. Hos dem har de skapat behov att söka alternativ till stalinismens byråkratiska centralism, tom fraseologi och reducering av antikapitalistisk kamp till ”antimonopolistisk” agitation – med andra ord behov av kreativ och konkret antikapitalistisk och socialistisk strategi.

Dagens SNK är ett motsägelsefullt uttryck för dessa två faktorer. Vid sidan av dessa två faktorer måste man också uppmärksamma SNK-ledarnas subjektiva behov att ge sin organisation en profil som skiljer sig klart från den ”taistoitiska” SKP-minoritets för att hindra sin

⁴ Detta syftar främst på den traditionalistiska och extremt prosovetjiska minoritetsfraktionen – ledd av Taisto Sinisalo, Markus Kainulainen och Urho Jokinen – inom SKP. Den uppstod inom partiet 1966 när Aimo Aaltonens gamla ledning förlorade makten och levde de 3 följande åren mer eller mindre ”underjordiskt” liv. Första gången den – i stor stil – uppträdde offentligt var hösten 1968, då den i kraftiga ordalag fördömde partiledningens (milda) kritik av den Sovjetiska ockupationen av Tjeckoslovakien. I SKP:s 14. partikongress våren 1969 hade den ungefär 35-40% av delegaterna men tågade ut när majoriteten inte gick med på dess krav. Ett tag såg det ut att den skulle utropa ”ett nytt kommunistiskt parti”, men när dess Sovjetiska mentor var hårt emot detta, satte den sikten på återerövring av SKP. Fraktionen döptes snart till ”taistoiterna” (efter sin ledare Taisto Sinisalo) och den blev en offentlig landsomfattande rörelse, som dock i sina första tider förblev ganska isolerad. Den grundade sig (med god hjälp av skicklig organisationsteknik) på 8 av partiets 17 distriktsorganisationer, på de gamla stalinistiska överlevarna från partiets underjordiska period före 1944 och på Sovjetunionens (då mycket försiktiga) stöd, men hade få anhängare utanför sin egen krets. Men när ”taistoiterna” började allt hårdare kritisera den sittande folkfrontsregeringen (där partimajoriteten hade 3 ministerposter) och dess roll i den statliga inkomstpolitiken samt även stöda de talrika vilda strejkerna, lyckades den initialt attrahera och rekrytera många unga arbetare. Framför allt lyckades den mot alla odds vinna allt fler anhängare och slutligen full hegemoni bland de radikaliserade studenterna och intellektuella (vilket var ett unikt fenomen inom den europeiska vänstern). Denna nyvunna styrka hjälpte den att under hela 70-talet prestera en unik balansakt: dels att behålla och även förstärka sina positioner inom SKP med Sovjets allt öppnare stöd och dels att bygga utanför SKP sina egna organisationer på alla nivåer (d.v.s. bygga ett rivaliserande parti) samt att offentligt fortsätta med hätsk kritik av SKP-majoriteten och dess politik i regeringen! Den typen av ”dubbelstrategi” kunde förstås inte fortsätta i all evighet. I början av 80-talet tröt SKP-majoritetens tålmod slutligen och inte ens den sovjetiska storebrorn kunde hindra den från att kasta ut ”taistoiterna” 1984. 80-talet – med Sovjets ”perestrojka” och ”glasnost” – var ingen gynnsam period för de redan splittrade ”taistoiternas” nya partibygge och de gick slutligen under samtidigt med Sovjetunionen.

organisations fullständiga marginalisering under den senares hegemoni. Denna profil kan i SNK:s verksamhetsmiljö förstås inte vara någon form av ”högerprofil”, utan skiljelinjen till SKP måste uttryckligen dras ”vänsterifrån”. Linjedragningen underlättades av att det sitter i SNK:s ledning ett par gamla ”krigshästar” som har grundliga kunskaper om marxistisk teori och är villiga att använda dessa till att dra bakom sig socialdemokratins tunga och tröga släde. Resultatet av detta blev ”marxistiska socialdemokratins” hybrid. Redan en ganska ytlig granskning blottar olösliga motsättningar mellan den ”marxistiska” teorin och den socialdemokratiska praktiken. Det är dock bäst att börja med att analysera själva teorin och de motsättningar som döljer sig under ytan av ”den marxistiska socialdemokratins” struktur.

Den ”marxistiska socialdemokratins” teori

Den största svårigheten i utvärderingen av SNK:s teori är att den är i många nyckelpunkter extremt luddigt formulerad. Även av de frågor som är formellt klart fastslagna i förbundets program förekommer det i förbundets press ofta helt motsatta tolkningar. Detta kan förstås vara tecken på att programmet inte längre helt motsvarar dess nuvarande ideologi – som är i kontinuerlig förvandling. Därför kan det – trots risken för ihopblandning – vara på sin plats att inte *bara* granska ”den marxistiska socialdemokratins” i ljuset av dess program, utan även ta viss hänsyn till ”ledande kamraters” artiklar och ställningstaganden i SNK:s och SONK:s diskussionspress – framför allt i tidskriften *Sosialistinen politiikka*.

- a) Statsteorin. I SNK:s program konstateras ganska klart den finska statens borgerliga klass-karaktär. I samma andetag måste man dock säga att programmet har glömt bort den socialistiska rörelsens huvuduppslag i förhållande till denna stat – dess fullständiga krossande. I följande programpunkt dyker det upp (efter den borgerliga staten) ett nytt begrepp – socialistisk stat – som ”ersätter” den borgerliga (hur?) utan att säga ett ord vad händer med den senare. Att man ”glömmer” detta problem är knappast en tillfällighet, vilket framkommer ganska klart av SNK:s uppfattning om revolutionär strategi och statens roll i den, men mera om detta litet senare. Det är ganska intressant att statsdiskussionen har efter programmets fastslagning fortsatt i tidskriften *Sosialistinen politiikka*. I diskussionen har det utkristalliserat två någorlunda klara – delvis motsatta – statsteorier i SNK.. Den ena av dessa representeras av veteranteoretikern Pertti Hynynen, vars tes (översatt till begripligt språk) är helt enkelt det att Lenins statsuppfattning var skriven bara för Rysslands förhållanden 1917 och har ingen användning i dagens Finland, där statens relativa självständighet erbjuder möjligheten att använda den eller delar av den till förmån för socialistisk omvandling. Mot denna vulgarreformistiska tes (som också mot bättre vetande nekar att Lenin uttryckligen skrev sin teori som allmängiltig) profilerar sig Olavi Yliheljo, som kanske ligger något närmare SNK:s nuvarande lednings ”marxism”. Han kritiserar delvis ganska kompetent Hynynens statsteori och lyfter fram behovet att krossa den borgerliga staten. Hela trovärdigheten av Yliheljös kritik faller dock ihop som ett korthus när han i slutet av sin artikel plockar fram, som kaninen ur hatten, ”den antimonopolistiska demokratins stat” eller ”den revolutionär-demokratiska staten”. Hela hans teori sjunker till nivån av stalinisternas ”antimonopolistiska stat” och öppnar vägen för den typen av kontrarevolutionär politik som stalinismen (och socialdemokratins) i praktiken tillämpat i varje revolutionär situation de senaste 50 åren. Det typiska fenomenet i sådana revolutionära situationer (eller dubbelmaktssituationer) är nämligen att det utanför den gamla statsapparaten växer fram massornas egna kamporganisationer (arbetarråd, väpnade självförsvarsgrupper o.s.v.) som antar oförsonligt fientligt förhållande till den gamla statsapparatsens direkt förtryckande delar (militären, polisen o.s.v.) men även till de mer ”parlamentariska” delarna. Revolutionärernas uppgift i sådana situationer är att på alla sätt stöda och leda framåt sådana framväxande kamporganisationer som den blivande proletära statens kärna – samt medverka effektivt i undergrävandet av den gamla statsapparaten.

Varje försök att ”kombinera” dessa två antagonistiska krafter eller att koncentrera sig i ”förändringsarbete” inom den gamla staten spelar i händerna på kontrarevolutionen och förstärker den borgerliga staten. Oavsett vilka ”revolutionärt-demokratiska” etiketter man klistrar på sådan politik, gräver den bara sin egen grav. Varje historisk exempel från Paris 1871 till Santiago 1973 har bekräftat detta och det vore livsviktigt även för SNK:s ”marxister” att lära sig förstå.

- b) Vägen till socialismen och fronterna. I dessa frågor når SNK:s eklekticism (godtycklig kombination av olika synpunkter) sin absoluta toppnivå. Å ena sidan konstaterar man i dess program och ledande teoretikers skrifter socialismens aktualitet och kampen för dess förverkligande som närmaste historiska målsättningen utan några inbillade ”antimonopolistiska” mellanstadier. Man konstaterar också borgarklassens vilja att med våld försvara sin makt. Man slår även fast arbetarklassens ledande roll vid övergången till socialismen men använder begreppet ”arbetarklassens allierade” utan någon närmare definition och med oklart innehåll, vilket lämnar vägen öppen för att inkludera delar av borgarklassen (de ”antimonopolistiska” delarna?) i fronten. På samma sätt lämnar begreppet ”arbetarklassens och dess allierades makt” öppet om man syftar på arbetarmakt stödd av dess allierade eller någon slags ”antimonopolistisk” pyttipanna. Det finns i såväl SNK:s program som i dess teoretikers skrifter åtskilliga formuleringar som tyder på att SNK:s väg till socialismen inte skiljer sig på något kvalitativt sätt från SKP:s krokiga och steniga väg till återvändsgränd. Till exempel menar programmet att kampen för socialismen kräver absolut nära och förtroendefullt samarbete mellan arbetarklassens olika politiska organisationer. Man gör tydligen ingen skillnad mellan den nödvändiga enigheten inom arbetarklassen (eller dess stora majoritet) och enigheten mellan alla dess organisationer. Sanningen är dock att i varje revolutionär situation har en del av dessa organisationer försvarat det gamla systemet – även med kontrarevolutionärt våld – medan andra agerat för revolution. Man kan inte göra fetisch av enighet mellan alla arbetarorganisationer (oavsett antagonistiska motsättningar mellan dem) utan att göra själva revolutionen i praktiken omöjlig. Ofta är det mesta man kan göra för att ena organisationerna att försöka samla dem till tillfälliga defensiva enhetsfronter till försvar för klassens intressen. Men lyckade enhetsfronter kan också bidra till enandet av hela klassen på revolutionär grund oavsett reformistiska organisationer. Men SNK:s program innehåller också ett mycket bredare alliansbegrepp än alla arbetarorganisationernas enighet. Det kallas för ”fronten mot storkapitalet och yttersta högern” och höjs till ”den viktigaste faktorn i kampen för socialismen”. Sådana formuleringar gör skillnaden till SKP:s ”antimonopolistiska” klassarbetslinje hårfin och kan bara förstås som inbjudan för delar av borgarklassen att ansluta sig till kampen för socialismen och därmed begå självmord genom att bidra till likvidering av sin egen social ställning. Eftersom sociala klasser – icke ens enligt SNK:s program – inte är självmordsbenägna, syftar inbjudan sannolikt på något annat än omedelbar kamp för socialism. Detta ”något annat” visar sig i närmare granskning vara till exempel ”ökat inflytande för arbetarklassen och dess allierade på bekostnad av monopolerna” och ”kampen för demokratiseringen av olika delområden”. Dessa formuleringar gömmer mellan raderna teorin om ”allmändemokratisk front” som samarbetsforum mellan olika samhällsklasser och om ”antimonopolistisk demokrati” som särskild stadie före direkt socialistisk kamp.
- Man kunde förstås hävda att denna tolkning är för subjektiv och ensidig – om inte flera av SNK:s huvudteoretiker (bl.a. Folke Sundman) i sina artiklar i ”*Sosialistinen politiikka*” hade accepterat ”folkfronten” (gemensamma fronten mellan arbetarklassen och delar av borgarklassen) och om inte SNK och SONK hade följt en renodlad ”allmändemokratisk” linje i studentrörelsen och elevrörelsen. Trots alla teoretiska piruetter verkar SNK:s linje vara: I dag mot monopolerna med arbetarklassen och delar av borgarklassen – i morgon för socialismen med arbetarklassen. Med andra ord i dag för demokratiskt minimiprogram

och i morgon (eller övermorgon) för socialistiskt maximiprogram. SNK borde dock inse att socialdemokratins degenerering började just med denna ”realistiska” delning mellan minimi- och maximiprogrammet, mellan kampen i dag och i framtiden. För SDP har den framtiden aldrig blivit aktuell och det kommer den inte heller bli för SNK om den inte lär sig att se kampen för sitt maximiprogram som en konkret uppgift i dag. Detta förutsätter att man inkluderar i dagens kampprogram krav som motsvarar breda massornas behov men är samtidigt oförenliga med kapitalismens logik. Dessa krav bör bindas ihop till en helhet – övergångsprogram – som kan höja klasskampen till sin högsta nivå och leda till nedbrytning av kapitalets makt

I kapitalismens nuvarande krisfas skulle det vara speciellt viktigt att resa följande krav: arbetarkontroll över anställningen, arbetsprocessen, arbetstakten och flyttningar av kapital, garanterat arbete åt alla genom att dela det tillgängliga arbetet mellan alla utan uppsägningar eller lönesänkningar (m.a.o. arbetstidssänkning med bibehållen lön), garanterad minimilön, garanterade indexlöner utifrån prisindex som räknas fram av arbetarorganisationerna, lika lönehöjningar i kronor och ören i samband av avtalsrörelserna, ingen statlig inkomspolitik. Kampen för sådana krav skulle snart lyfta fram mer fundamentala frågor, som nationalisering under arbetarkontroll av företagen som saboterar eller manipulerar produktionen, upprättande av bindande helhetsplan för ekonomin, arbetarnas självförsvar mot kapitalets attacker samt bildande av verklig arbetarregering som skulle omedelbart sätta socialismen i dagordningen.

I SNK:s press pratar man visserligen ibland om arbetarkontroll eller om ”strukturella reformernas strategi” men sådana ord har stannat på papper, eller också har man uppfattat ”strukturella reformer” på ett helt reformistiskt sätt – som ovanifrån givna reformer inom ramen av kapitalistisk ekonomi och stat. Denna byråkratiska och mekanistiska syn på klasskampen visar sig också klart i att även om SNK ser ”faran av borgerligt våld”, diskuterar den aldrig i samband av sin strategi behovet av arbetarklassens självförsvarsorganisationer när klasskampen når en högre nivå. Den pratar inte heller om behovet av aktivt antimilitaristiskt mullvadsarbete bland värnpliktiga för att försvaga militärapparaten, inte ens efter katastrofen i Chile.

- c) stalinismen. Man måste erkänna att SNK har äran att vara den första av arbetarpartiernas ungdomsorganisationer som har börjat studera den stalinistiska degenereringen inom arbetarrörelsen i Finland och bidra till dess teoretiska förståelse. De senaste tiderna har tidskriften *Sosialistinen politiikka* publicerat ett flertal artiklar om stalinismen och byråkratin. SNK har till och med ordnat seminarier om detta tema, även om de verkar huvudsakligen ha förblivit begränsade till diskussioner inom den smala kretsen av ”specialister”. Det finns dock skäl att titta litet närmare på SNK:s stalinismanalys, ty den innehåller trots allt för många brister, motsättningar och logiska fel för att kunna tillfredsställa någon. Den viktigaste artikeln om temat finns i *Sosialistinen politiikka* 4/1974 och är skriven av Jukka Paastela – en mycket representativ teoretiker inom dagens SNK. Han refererar mycket objektivt och på ett sympatiskt sätt den tidigare marxistiska stalinismkritiken och olika marxistiska teorier om stalinismens ursprung och karaktär. Han tycks också huvudsakligen dela den revolutionära marxismens historiska analys om stalinismen som den ryska revolutionens byråkratiska degenerering (på grund av såväl objektiva svårigheter som subjektiva skäl) samt om förvandlingen av världens kommunistiska rörelse till servil tjänare av den härskande byråkratin nationella intressen. Efter allt detta är det svårt att tro på sina ögon när Paastela definierar stalinismen som ett rent historiskt fenomen som tillhör det förflutna, åtminstone i sitt ursprungliga hemland. Han verkar mena att fenomenet bara försvann efter Stalins död eller senast efter Chrusjtjovs berömda tal 1956. För att bevisa sin tes måste Paastela förklara vart stalinismen tog vägen när de flesta av dess grunddrag (den byråkratiska makteliten med sina materiella privilegier och maktmonopol, total avsak-

nande av socialistisk demokrati samt utnyttjandet av utrikespolitiken och den kommunistiska rörelsen för trånga nationella intressen i stället för den internationella revolutionen) finns kvar. Denna del av Paastelas analys får nästan lika naiv och idealistisk karaktär som maoisternas motsatta tolkning om ”kapitalistisk kontrarevolution” i Sovjet 1956 – utan några grundläggande förändringar i den institutionella strukturen eller den materiella grundvalen. Paastelas milt uttryckt motsägelsefulla stalinismanalys kan förstås inte tillskrivas hela SNK, men förbundets andra ställningstaganden ger goda skäl att söka andra förklaringar till denna ”oförmåga” att analysera stalinismen här och nu.. SNK har nämligen ett nära ”diplomatiskt” samarbetsförhållande med ”de socialistiska länderna” (deras härskande byråkratier) och med SKP:s reformistiska ledning – som alla räknas som krafter som arbetar för socialismen, och detta förhållande vill man inte fresta alltför mycket. ”Det socialistiska lägret” har dock de senaste åren genom sin utrikespolitik mycket klart visat på vems sida de står i klasskampen – från Indien till Tjeckoslovakien och från Kambodja till Portugal – och de flesta ”kommunistiska partierna” har troget levt upp till sin diplomatiska roll genom att i tur och ordning slicka än den ena, än den andra ”progressiva” borgerliga regeringen. Eftersom SNK anser att samarbete med dessa stater och partier är en nödvändig förutsättning för att nå socialismen, är det inte så konstigt att den inte ens i sin kampanj ”Vilken socialism kämpar vi för” vågar säga att stalinisternas ”realsocialism” i alla väsentliga avseenden är ytterst fjärran från den socialismen Marx och Lenin hade som målsättning eller att vägen dit förutsätter revolutionärt störtande av de härskande byråkratierna och ersättande med arbetarrådets socialistiska demokrati.

- d) internationalismen. SNK skiljer sig från den finska vänsterns allmänna chauvinism och självbelåtna bypatriotism på det sättet att det har i alla fall försökt att starta diskussioner om de problem som kapitalets växande globalisering och den imperialistiska integrationen skapat för den finska arbetarrörelsen och börjat fundera på vad annat internationalismen kan konkret betyda än firandet av diverse ”segerdagar” med vodka och kaviar i ”socialistiska länders” ambassader. Hittills verkar denna medvetenhet inom SNK dock begränsa sig till några bra artiklar i *Sosialistinen politiikka* och förbundets ställningstaganden till exempel inom anti-EU rörelsen skiljer sig inte särskilt mycket från de andra anti-EU-krafternas klasslösa småborgerliga nationalism som vill höja rörelsen till någon slags ”ny självständighetskamp”. Som om det skulle ligga i arbetarklassens intresse att försvara den ”egna” borgarklassen mot ”främmande” borgarklasser! Som om det enda alternativet till Finlands integrering i den internationella kapitalismen skulle vara att stanna klockan och kämpa tillsammans med den finska borgarklassens mest underutvecklade delar för bevarandet av en illusorisk nationell idyll! Det enda riktiga alternativet skulle ha varit och kommer att vara gemensam antikapitalistisk kamp med arbetarna övriga Europa under socialistiska paroller – nej till monopolernas Europa, ja till arbetarnas Europa! Ett sådant internationalistiskt perspektiv hade kunnat bli startskottet för kamp för Europas socialistiska federation, vars grundförutsättningar har redan skapats av själva den kapitalistiska integrationen! Andra delar av SNK:s program betonar solidaritet för socialistiska rörelser och nationella befrielseörelser, men i vilka solidaritetsorganisationer har det som ungdomsorganisationen för landets största parti spelat betydande roll? Vietnam? Chile? SNK har i sin press ofta publicerat artiklar om den internationella klasskampens brännpunkter men många gånger på ett sätt som varit föga ärorikt för ”den marxistiska socialdemokratin”. Tidningen *Kuriiri* (nuvarande *Lippu*) stödde åren 1971-72 – helt berättigat – frihetskampen i Bangladesh men identifierade den helt med det borgerliga Awamiförbundet som agerade lakej för den indiska borgarklassen och byggde senare upp en världens mest korrupta och repressiva regimer. Kampen i Chile 1970-1973 beskrevs i ett flertal artiklar av Markku Jääskeläinen i *Sosialistinen politiikka*. De präglades av totalt kritiklöst lovprisande av Unidad Populars reformistiska självmordspolitik och ”Chiles lojala armé”,

systematisk svartmålning av den revolutionära vänstern och hånande av dess varningar om militärkupp. I *Sosialistinen politiikka* 4/1973 hittar man en riktig pärla – Folke Sundmans lovsång för Sri Lankas (Ceylons) folkfrontsregering under Sirimavo Bandaranaike. Sundman tar upp denna regering som ett ytterligare uppmuntrande exempel (utöver Chile) om arbetarrörelsens samarbete. Han tiger totalt om att den var ansvarig för massmordet av minst 10000 revolutionära ungdomar, inlåsandet i koncentrationsläger av dubbla antalet ungdomar, upphävandet av alla fackliga friheter under undantagstillståndet och sväldöden av tusentals plantagearbetare. I sin artikel kallar Sundman också regeringspartiet LSSP ”trotskistiskt” även om detta parti inte har haft någonting med trotskismen att göra de senaste tio åren. När SNK:s ”internationalism” får sådana former, kan man på goda grunder fråga hur mycket den egentligen skiljer sig från stalinisternas ”internationalism” (Alla för ett land!) eller från ”Socialistiska internationalens” (Alla för sitt land!).

SNK:s praxis

Om SNK:s marxistiska teori i närmare undersökning visar sig innehålla många djupa motsättningar, så har dess konkreta praxis varit mycket mer konsekvent och entydigt opportunistisk. Att skriva program och tidningsartiklar är i och för sig ganska harmlöst och binder inte till särskilt mycket i en organisation där ledningen är det i särklass aktivaste elementet och lejonparten av medlemmarna är passiva. Dess verkliga karaktär visas mest i dess konkreta handling. Enligt den ”marxistiska socialdemokratins” dubbelstrategi bör denna handling rikta sig åt två håll – partiorganisationen och ledningen inåt och massorna utåt.

Trots att SNK beskriver sig som arbetarungdomens organisation, har den inte särskilt mycket synts eller hörts i sin utåtriktade aktivitet. Detta kan delvis förklaras av att förbundet har klart färre ”kadrer” än de båda stridande fraktionerna inom SKP:s ungdomsorganisationer, men man skulle ändå kunna vänta att ett förbund som på allvar talar om arbetarkontroll och socialistisk strategi kunde organisera grupper av unga arbetare till kamp. Att SNK inte har kunnat prestera detta beror mycket på att dess ställningstaganden till arbetarungdomens (och hela arbetarklassens) mest brännande problem har varit minst sagt vacklande. Till exempel har dess linje i förhållande till inkomstpolitiken varit till den grad skamset ursäktande försvar av moderpartiets politik att det förklarar till en del dess svaghet jämfört med de stalinistiska ungdomsorganisationerna. Förbundet har inte heller skapat något kampprogram till försvar av arbetsplatserna, för indexlöner, för gemensam minimilön för arbetare i alla ålder eller för arbetarkontroll. Antingen har det stannat i SNK-ledningens skrivbordslådor eller också slängts i papperskorgar i moderpartiets partikansli.

I elev- och studentrörelsen har SNK (och SONK) agerat något mer aktivt. Tyvärr har det mesta av aktionen varit ändlösa byråkratiska maktstrider med andra organisationer. I dessa strider har det på sistone dykt upp en farlig tendens. De ”marxistiska socialdemokraterna” har gång på gång allierat sig med borgerliga organisationer mot SKP- minoritetens organisationer – som i sin tur inte tvekat att vid behov alliera sig även med högern. SNK:s ”taktiska allianser” med borgerliga grupper har ibland också motiverats med direkt antikommunistiska argument och fördömanden av SKP-minoritetens (i och för sig reformistiska och ekonomistiska) krav som ”omöjliga” eller ”orealistiska” – som om socialisterna borde nöja sig att kräva bara det som i varje situation är ”realistiskt” från kapitalisternas synvinkel. Till exempel gav SONK i studentrörelsen ganska tidigt upp kravet om ”en person, en röst” i universitetsadministration och kravet om studentlön samt alla andra krav som moderpartiet bedömt som ”omöjliga”. Under hyresbojkotten av Helsingfors studentkårens studentbostäder arbetade SONK till och med aktivt – tillsammans med borgerliga organisationer – mot bojkottrörelsen. Denna ultraopportunistiska politik kan led bara till en slutsats: Det finns ingen tvekan om vilken sida av ”dubbelstrategin” får ge vika när ”partiets och landets intresse” kräver.

Och vad kan sägas om dubbelstrategins andra sida – SDP:s förändring till konsekvent socialistiskt parti? Om man skulle använda rent personliga kriterier för att svara på frågan, skulle man tro att segern är nära, ty den ”socialistiska infiltrationen” av partileden har nått ganska långt. Före detta ”ledande kamrater” av SNK och SONK sitter på viktiga poster i partimaskineriet ända upp till partikansliet och partiets huvudtidning (*Suomen sosialidemokraatti*). SNK:s f.d. ordförande sitter numera i regeringen i sin kritrandiga kostym. Men just denna utveckling avslöjar bättre än någonting annat illusionerna om ”dubbelstrategins” möjligheter. När ledande radikaler från SNK och SONK övergår från sina organisationer till poster i SDP:s partiapparat, finns det inte längre några sätt att kontrollera dem, utan de börjar agera helt autonomiskt – eller rättare sagt under sin nya miljöns villkor och som en integrerad del av densamma. Detta har bevisats av otaliga ministrar, partifunktionärer, fackföreningsfunktionärer, riksdagsmän och journalister med vänsterbakgrund som i sina nya positioner svikit alla fromma förhoppningar medan deras gamla kamrater fått maktlöst se på. Och på lägre nivå, i partiets basorganisationer är det i dag allt svårare att se några avgörande skillnader mellan majoriteten av gamla vänsteraktivister och den gråa partientern. Det är hög tid att alla ärliga socialister i SNK börjar inse att de – trots sin ”marxistiska socialdemokrati” och sin ”dubbelstrategi” – inte är mycket annat än SDP:s gisslan, en kuliss som upprätthåller illusionen om partiets ”tolerans” och ”utvecklingsmöjligheter”.

Framtidsperspektivet

Hur ser SNK:s framtid ut? Om förbundet fortsätter och utvidgar den i och för sig positiva diskussionen om den socialistiska strategins grundfrågor, staten, vägarna till socialismen, stalinismen o.s.v., kommer det i framtiden hamna i allt skarpare konflikter med moderpartiet. I en sådan situation kommer medlemskårens mest utvecklade och principfasta del att lämna partiet eller att bli utkastade. En del av vänstern kommer kanske ändå stanna kvar i partiet som dess hjälplösa fånge – som det chilenska socialistpartiets vänster under Allende-perioden eller som Largo Caballeros vänstersocialister i 30-talets Spanien. SNK-högern kommer tveklöst att välja kapitulationen och underkastelsen inför moderpartiet och de flesta av förbundets nuvarande ledare kommer med all sannolikhet att tillhöra den gruppen. Men om majoriteten av förbundet – till exempel under inflytande av ett internationellt revolutionärt uppsving – skulle välja den revolutionära marxismens ideologi och politik, skulle SNK:s öde bli det samma som det gamla socialdemokratiska ungdomsförbundets i början av 20-talet – utkastande från SDP. I vilket fall som helst kommer dubbelstrategin i slutändan att splittras i två skilda strategier.

Lästips – Pekka Haapakoski om Finland

[Finska klasskriget 1918](#)

[Om Finland \(1970-86\)](#)

[Arbetarrörelsen i Finland \(1965-2012\)](#)

Andra författare

[Finska vinterkriget 1939-40](#) (artikelsamling)

Pertti Hynynen: [Arbetarrörelsen i Finland 1965-71](#) (artikelsamling)

Sigurd Klockare: [Från generalstrejk till folkfront. Söndring och samling i Kekkonens tid](#) (1955-70)

Juhani Paasivirta: [Arbetarrörelsen i Finland](#) (behandlar perioden fram till 1949)